Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 7 mei 2016

Pagina 4&5

Roman over oorlogsjeugd Janina de Marchena-Katz

Inhoud

Voorpagina 1
Inhoud 2
Uitgelicht 3
Ren, Janina, ren 4 & 5
Literatuur 6 & 7
Herman van Bergen 8 & 9
George Maduro 10
Eten & drinken 11
Crowdfunding 12 & 13
Recht 14
Puzzels 15
CuraMix 16

Foto van de week.

Orchidee brassavola nudosa. Drie prachtige witte 's nachts geurende bloesems, daarnaast drie uitgebloeide bloesems in een compositie. "In leven énig, in de dood nog steeds met karakter", aldus inzender Deanna M. West.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com.

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

CORRECTIE Ari Manse

VORMGEVING Wendela Ataliede
Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Monique Casimiri
John Jairo Hererra
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
William ten Veen
May Voges
Jassir de Windt
Miriam de Windt
Ken Wong

Thuis.

Koningsdagweer

Monique Casimiri

Het weer blijft een dankbaar onderwerp om over te schrijven. Zeker als het met kerst warmer is dan eind april met Koningsdag. Onvoorstelbaar, maar waar. En toch ben ik heel blij dat de mensheid nog geen invloed kan uitoefenen op het weer. Ik zie de bui al hangen. Dan ontstaat er wet- en regelgeving om te voorkomen dat iedereen maar wat kiest wat betreft het weer. Voor de één kan het niet warm genoeg zijn, terwijl de ander het beste werkt onder koelere omstandigheden. Ik geloof niet dat iemand voor een snijdende vrieskou kiest, hoewel de Elfstedentocht-voorstanders toch een jaarlijkse lobby zouden houden voor hun hobby, het schaatsen langs elf steden. Om dat te kunnen doen moet het toch minstens een volle week flink vriezen, dag en nacht. En dan begint het gesodemieter natuurlijk, want ik zit niet te wachten op die vrieskou. Ik geef de voorkeur aan tropisch warm met een warm windje. Oorlogen zouden uitbreken over de weerrechten. Straffen zouden plaatselijk kunnen worden gevonnist. 'Meneer, u heeft een zwaar misdrijf op uw naam staan. U hoeft niet meer naar een werkkamp in Siberië, maar u verblijft de rest van u leven in Winterberg waar de kou regeert en het nimmer boven de 5 graden zal zijn'. En dan heb ik het nog niet eens over de praatcultuur in Nederland. Als je echt niet weet waar je het over moet hebben, dan praat je over het weer. Bijvoorbeeld bij de bushalte, maar ook op verjaardagsfeestjes als je naast iemand zit die je niet kent. Het weer is neutraal en je mag daar altijd een mening over hebben, want het is onbeïnvloedbaar. Stel je voor dat het wel te beïnvloeden is. Dan kan het zomaar zijn dat je een politiek statement uit en dat is not done op feestjes of bij de bushalte. Je bent dan niet meer neutraal. Het politieke klimaat wordt klimatologisch ingewikkeld.
Met Koningsdag kwam het kwik niet boven de 6 graden in Nederland. Zo koud heb ik het nog nooit meegemaakt hier. Het hagelde grote stenen. Toch zijn we naar buiten gegaan. Onder de paraplu, met een dikke winterjas en handschoenen aan. Er was geen vrijmarkt, waar men op kleedjes hun opgespaarde rommel verkoopt. Er was enkel de gewone markt, maar dat was niet de voornaamste reden voor ons om toch het huis te verlaten. Ons vermaak zit hem niet in de aankoop van weer een versleten autootje of een skateboard waarvan een wiel loshangt. Ons doel van deze dag is die bara scoren halverwege de markt. De Surinaamse kraam doet goede zaken. Het is er altijd druk. Zoonlief zag eerst nog een pastechi bij een Chinees. Hij vond hem heerlijk, maar hij leek niet op de pastechi's die hij kent van Curaçao. Dan maar de bara proeven. Die van papa dan. Die van mij met bakijou en vooral veel pika sloeg hij graag over. Die van zijn vader met kip ging er gretig in. Hij was lekkerder dan de patat die ook nog werd gekocht. Een kind naar mijn hart. Ik wil niet eindigen met de woorden van de koning: ondanks de kou was dit de warmste Koningsdag ooit. Dat gaat mij te ver, maar ik krijg er wel een warm gevoel van. Daar kan geen wet of regel tegenop.

Uitgelicht.

Koningsdag

Gezellige drukte in de straten van Otrobanda, Punda en Pietermaai tijdens Koningsdag op 27 april. Jong en oud genoot met volle teugen.

Foto's: **John Jairo Hererra**

Boek over oorlogsjeugd Janina de Marchena-Katz

‘Wat er toen gebeurd is,

De winkel Janina is een vertrouwd beeld in de Madurostraat. Minder bekend is het verhaal van de vrouw achter de winkel, de Pools-joodse Janina de Marchena-Katz die na de Tweede Wereldoorlog op Curaçao kwam wonen. Ze was pas zeven jaar toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak en in de oorlogsjaren werden al haar familieleden vermoord door de nazi’s. Ze overleefde door te vluchten, maar nergens was ze veilig. Jeannette van Ditzhuijzen en Marjan Brouwers tekenden haar verhaal op. Het boek ‘Ren, Janina, ren’ wordt aanstaande maandag gepresenteerd, op de dag dat Janina 84 jaar wordt. “Wat er toen gebeurd is, mag nooit vergeten worden.”

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto’s: **Ken Wong**

Janina de Marchena-Katz.

De Ñapa interviewde Janina de Marchena-Katz in haar winkel in de Madurostraat samen met Karen Katz, Janina’s dochter die het gehele proces van het boek namens haar moeder begeleidde. Haar verdriet over alles dat ze heeft meegemaakt zit er nog steeds en af en toe pinkt Janina een traantje weg als ze over haar oorlogservaringen praat.

Janina heeft altijd over haar ervaringen in de oorlog gesproken en kreeg vaak te horen dat ze er een boek over moest schrijven. Het kwam er niet van, maar nu ze ouder wordt vond ze het tijd om haar verhaal op te laten schrijven. “Het moest een keer gebeuren”, zegt ze. “Want anders vergeet iedereen het. Ik ook, want ik word ook ouder. Ik vind het belangrijk voor mijn kinderen en kleinkinderen. Het is een boek voor mijn nakomelingen en voor veel meer mensen. Het is goed dat men weet wat er toen in Europa is gebeurd. Voor degenen die overgebleven zijn is het altijd heel moeilijk geweest.”
De Ñapa sprak ook met Jeannette van Ditzhuijzen die het boek samen met Marjan Brouwers heeft geschreven. Het schrijversduo had gesprekken met Janina en onderzocht de achtergronden van haar aangrijpende verhaal. Ze deden onderzoek naar haar verleden en familie. Bijna alle personen in het boek hebben echt geleefd. In het boek zijn een stamboom van Janina’s familie en diverse foto’s opgenomen.
Van Ditzhuijzen heeft Janina een paar keer uitvoerig gesproken, maar Brouwers kent haar niet persoonlijk. De twee schrijfsters vullen elkaar perfect aan. Van Ditzhuijzen: “Marjan is romanschrijver. We werken al 22 jaar samen. Het was goed dat Marjan Janina nooit persoonlijk heeft ontmoet, omdat ze door de verhalen van Janina in de geest van Janina als kind kon blijven zitten.” Het boek is een roman en daar is bewust voor gekozen. Van Ditzhuijzen zegt met nadruk dat het geen geschiedenisboek is, hoewel dat wat er in die tijd in dat deel van de wereld gebeurde een deel van de Europese geschiedenis is. Feiten en fictie lopen in het boek door elkaar heen. Het boek is wel meer op feiten dan op fictie gebaseerd. En de fictie is ook weer gebaseerd op feiten die zich in die tijd afspeelden.
Er wordt in het boek bijvoorbeeld geschreven dat vrouwen in kamp Kamionki, waar Janina ook zat, sokken moesten breien. Dat was niet iets dat Janina zich herinnerde, maar die informatie haalden de schrijfsters uit literatuur over kamp Kamionki en daarin staat beschreven dat de vrouwen sokken moesten breien. In het boek komen ook veel namen voor. Van Ditzhuijzen: “Daarom hebben we die stamboom in het begin van het boek geplaatst. Alle namen zijn echt. Deze mensen zijn allemaal vermoord. Door hun namen te gebruiken geef je hen het leven terug.”
Toen Janina haar verhaal vertelde was het duidelijk dat de ervaringen die haar het meest hadden geraakt goed door haar zijn onthouden. Vooral de contacten met haar broer Bumek staan in haar geheugen gegrift als ware het gisteren. Er waren ook ervaringen waar ze zich niets meer van kon herinneren. Soms kwamen er delen terug als er werd doorgevraagd, maar die verdampten ook weer. Van Ditzhuijzen: “Als Janina in detail over haar ervaringen sprak was dat vaak heel emotioneel.”

Emotioneel proces

Met alles dat het schrijversduo verzamelde gingen ze aan de slag. Als er een deel geschreven was stuurden ze het op naar Janina en haar dochter Karen. “Als er weer iets binnenkwam dan las ik dat aan mijn moeder voor”, vertelt Karen. Ze krijgt tranen in haar ogen als ze het vertelt. “Het was een emotioneel proces”, zegt ze. En dan glimlacht ze weer. “Ik kende die verhalen natuurlijk al. Maar als je het zo op schrift ziet staan, dan komt het heel dichtbij. Het is zo fijn dat het boek er nu is.”
Het boek is prachtig geschreven. Makkelijk te lezen. Het is alsof je er zelf bij bent. Alsof je op de schouder van Janina meelift. Er wordt niet beschreven hoe ze zich voelde op bepaalde momenten, maar als lezer voel je wel iets. Verdriet en soms woede en veel onrecht. Sommige gebeurtenissen zijn rauw beschreven, maar zo waren de situaties in die tijd ook en dat moet gezegd worden. Rauw, meedogenloos, zonder enige vorm van empathie. De plekken die beschreven zijn zie je voor je, zoals het straatje waar Janina doorheen rent omdat ze moet vluchten voor de nazi’s en de kast waarin ze ‘verstopt’ werd.

Curaçao is mijn thuis

Janina de Marchena-Katz woont al sinds 1948 op het eiland. “Curaçao is goed voor me. De mensen zijn aardig. Curaçao is mijn thuis. Ik heb altijd hard gewerkt om iets op te bouwen voor mijn kinderen”, vertelt Janina terwijl we achter in de winkel in de Madurostraat zitten met uitzicht op de barkjes waar de groenten en fruit kleur geven aan de bewolkte dag. Janina wijst naar de kooplui die het fruit proberen te verkopen. “Die mensen werken ook altijd hard”, zegt ze. “En ze moeten daar ook slapen.” Ze schudt met haar hoofd.

mag nooit vergeten worden'

Ze weet wat het is om niet in een lekker bed te slapen, want tijdens haar vlucht, op zoek naar een veilige plek, sliep ze op de grond in de natuur en op een harde matras in een donkere kast.
Janina Katz is in Chorostków, in Galicië, geboren. Hier woonden vanouds veel Oekraïeners. Het was een deel van Polen. Haar kinderjaren waren liefdevol en Janina groeide op met de joodse gebruiken en rituelen, die ze later ook aan haar kinderen en kleinkinderen leerde. Niet alleen omdat het bij haar joodse geloof hoorde, maar ook omdat het haar doet denken aan haar kindertijd toen haar leven nog veilig was. Vanaf 1935 nam het antisemitisme met geweldsuitbarstingen tegen de joden weer toe en werd het leven voor de joodse bevolking met de dag grimmiger.
In Polen was geen toekomst meer voor de joden. De tijden waren onzekerder dan ooit. De familie van Janina droomde ervan om naar Curaçao te gaan. De broer van haar moeder, oom Morris, woonde er al jaren en had het er goed. Hij was daar terechtgekomen via Cuba, waar hij handel deed, maar op Curaçao werden geen invoerrechten geheven op geïmporteerde goederen en is hij vanuit Curaçao handel gaan doen.
De oudste broer van Janina, Chaskel, wilde al in 1930 naar Curaçao, maar hij stierf, samen met hun tante, de vrouw van oom Morris, en hun nichtje Jenia in Genua waar ze in een landverhuizershotel zaten voordat ze de grote oversteek naar het zonnige eiland zouden maken. Het gebouw waar zij verbleven stortte in. De dood van haar oudste zoon zou de moeder van Janina, Bertha, altijd blijven achtervolgen. Zij zag het niet zitten dat er meer kinderen naar Curaçao zouden vertrekken. Ze wilde haar kinderen bij elkaar houden, maar de oorlog verstoorde haar wens op een brute manier.
Janina was nog klein toen de onrust begon, maar er ontging haar niets. Ze hoorde en zag alles. Ze was gek op haar oma, de moeder van haar moeder en herinnert zich haar oma nog goed. "Dan kroop ik bij mijn oma op de matras en dan zei mijn oma: je bent zo lekker warm. Het was daar koud, weet je." Het leven voor Janina was als jongste van het gezin zorgeloos. Ze werd overal bij betrokken, stelde veel vragen en mocht overal aan meedoen. Ze genoot van het samenzijn met de familie. Ze heeft echter van alles en iedereen afscheid moeten nemen. Keer op keer.
Een nichtje waar ze veel om gaf vertrok naar het Caribisch gebied. In het boek staat: "... Janina was dagenlang ontroostbaar geweest. Dat haar grote nicht zomaar uit haar leven was verdwenen kon ze niet begrijpen." Janina was dol op haar broer Bumek die ruim dertien jaar ouder was. Haar meest heldere herinneringen hebben met hem te maken. Ze wist tot in detail te vertellen hoe heftig het afscheid was toen hij werd meegenomen door de Russen en naar kamp Kamionki werd gebracht. "...Bumek, Bumek, kom terug!", gilde Janina in de verte. Later zou Janina ook in het kamp terechtkomen, dicht bij haar broer en ze herinnert zich goed dat hij iedere avond even bij haar kwam.
Veel details over het kamp hebben de schrijfsters gelezen in het boek van Sam Halpern met wie Bumek in het kamp zat. "Zij waren als broers", zegt Janina als de naam van Sam valt. Sam heeft de oorlog overleefd en is later in Amerika gaan wonen. Hij schreef een boek over zijn leven, waarin hij ook over zijn vriend Bumek en diens zusje, Janina, schrijft. Zo kwamen de schrijfsters er achter hoeveel Bumek voor zijn zusje wilde doen, omdat hij voor haar wilde zorgen, want ze moest de oorlog overleven. Hij zei: "...Janina, je moet hier blijven. Je moet overleven, want als tata terugkomt uit Siberië heeft hij niemand meer. Alleen jou. Doe het voor hem."
Janina's hele familie is in de oorlog gestorven. Er zijn wel familieleden van de kant van haar moeder die nog leven. Die waren al voordat de oorlog uitbrak naar de Verenigde Staten en Israël vertrokken, waar hun nakomelingen tot op de dag van vandaag wonen. Janina heeft nog steeds contact met hen.

Terug naar plek

Vele jaren later is Janina een keer teruggegaan naar de plek waar ze woonde met haar ouders, broers en zusjes. Haar tweede echtgenoot wilde dat zij terug zou gaan naar die plek. Janina zegt hierover: "Ik zei tegen hem: er is niets te zien. En zo was dat ook. Alles was weg. Er was niets meer."
Ze zegt het zacht. Wat ze voelt zegt ze niet, maar de tranen in haar ogen zeggen genoeg. Ze haalt haar schouders op en zegt dan weer: "Er was niets meer. Alles was weg."
Aan het eind van het gesprek zegt Janina: "Het verdriet blijft altijd. Ik huil nog steeds om het verdriet. Ik ben blij dat mijn kinderen mijn levensverhaal weten en nu weet iedereen het. Het mag nooit vergeten worden."

De roman verschijnt in het Nederlands en Engels en ligt vanaf dinsdag in de boekwinkels.

Ik heet Julius: Curaçao tussen een

De roman 'Ik heet Julius' speelt zich deels af op Curaçao, waar de hoofdpersoon Julius een documentaire maakt over componist Jan Gerard Palm. Maar Julius wil vooral een plek geven aan gebeurtenissen uit zijn jeugd. Het levert een verfrissende beschrijving op van Curaçao.

Tekst: **Otti Thomas**

Veel boeken die zich op Curaçao afspelen gaan ook over Curaçao. De roman fungeert als kapstok voor een ode aan de Caribische cultuur. Het eiland als locatie en als hoofdrolspeler. Of op zijn minst als onmisbare context voor een verhaal over de littekens van de koloniale tijd of over de spanning tussen verschillende culturen. Die focus op Curaçao valt goed te verklaren. Er was tientallen jaren een groot gebrek aan herkenbare verhalen binnen een Caribische context. Het gemis resulteerde in geweldige literaire klassiekers.

Curaçao kan ook schitteren als figurant, blijkt uit de roman 'Ik heet Julius'. Het is de tweede roman van Martijn Simons, die in 2010 debuteerde met 'Zomerslaap'. Hoofdpersoon Julius vertrekt van de ene op de andere dag van Curaçao naar Nederland om te zorgen voor zijn vader, terwijl deze van een herseninfarct herstelt. In zijn ouderlijk huis denkt Julius terug aan de twaalf maanden die hij op Curaçao verbleef, maar vooral aan zijn jeugd in Amsterdam Zuid; hij denkt aan de moeizame relatie tussen zijn Curaçaose moeder en Nederlandse vader, aan zijn ambitieuze broer David en aan zijn nichtje Mimi, die hem de bijnaam Skip gaf. In de korte tijd dat ze bij het gezin woonde, leek ze een onuitwisbare indruk op iedereen te maken.

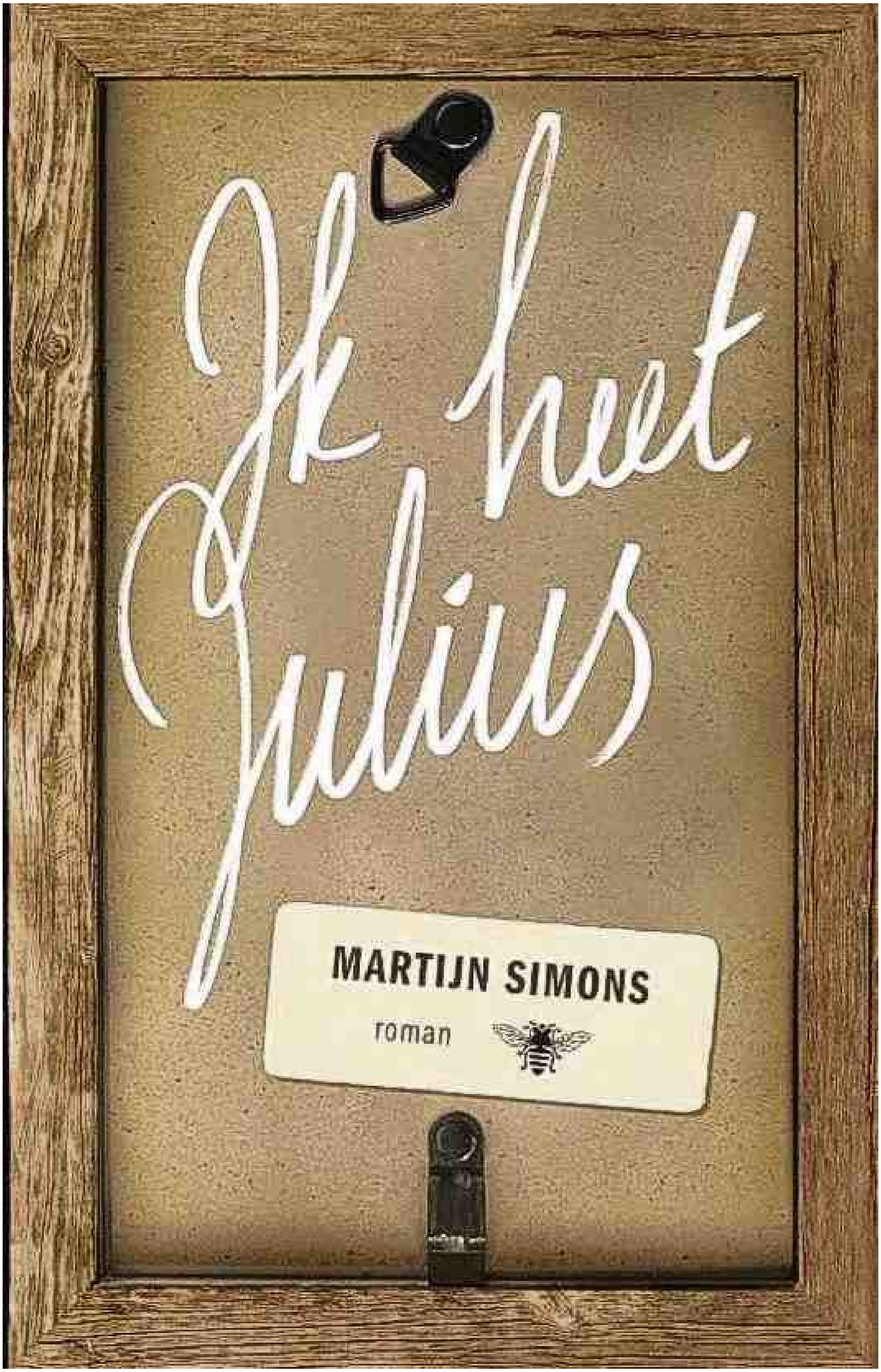

vakantieoord en een thuis

"Ze was knap, ze was grappig, en ze was mijn nichtje. Het hele huis leefde op. Al na een week. Ik betrapte mijn moeder ineens fluitend in de keuken, iets wat ze al heel lang niet meer had gedaan en waar ze ook direct weer mee ophield toen ze merkte dat ik achter haar stond. Mijn vader hield zich in eerste instantie afzijdig, maar na een paar dagen begon het op te vallen dat hij telkens rond etenstijd al thuiskwam, en steeds vaker werkte hij (...) in de studeerkamer in de nok van het huis."
Julius zit met heel veel vragen. Welke herinneringen hebben zijn moeder, vader en broer aan Mimi? Hoe kijken ze terug op de tijd voordat ze kwam? En welke verklaring hebben zij voor haar vertrek? Het valt niet mee om een antwoord te krijgen. Zijn vader, een advocaat met aanzien, is half verlamd en zegt dus weinig. Zijn zelfingenomen broer David, ook advocaat, neemt zijn broer niet serieus.

Palm

En dan is er nog zijn moeder. Kort na het vertrek van Mimi keerde ze terug naar haar geboorteland en werkte als pianolerares. Pas na haar overlijden reist Julius haar achterna. Vragen stellen is niet meer mogelijk, dus probeert hij haar gevoelens en gedachten te achterhalen via de muziekcollectie die hij aantreft in haar huis.
"Van zonsopkomst tot zonsondergang gedroeg ik me als een monnik. Ik begon met de cd's, daarna kwamen de platen, en ten slotte de cassettebandjes. In een schrift stelde ik een inventaris op, met verwijzingen, pijlen en kleuren: componisten, uitvoeringen, labels, titels, genres, jaartallen, instrumenten, noem maar op. Ik wilde het precies zo maken dat ik in één oogopslag alles kon vinden wat ik wilde weten, precies zo dat ik er betekenis in zou kunnen vinden. Als het voor haar zo belangrijk was, dan voor mij ook."
Auteur Simons had die zoektocht kunnen aangrijpen voor een analyse van de Caribische samenleving. Julius, filmmaker van beroep, besluit een documentaire te maken over Jan Gerard Palm, de favoriete componist van zijn moeder. Hij bezoekt de protestante begraafplaats aan de Roodeweg en filmt een uitvoering van Palms composities. Maar elke activiteit van Julius roept herinneringen op aan zijn jeugd. Elke mooie vrouw doet hem denken aan Mimi.

Curaçao blijft zo steken tussen een vakantiebestemming en een nieuw thuis, ongetwijfeld erg herkenbaar voor veel tijdelijke en permanente eilandbewoners, die nooit het gevoel hebben dat ze grip krijgen op de samenleving en die daar ook weinig behoefte aan hebben. Een eiland voor buitenstaanders die iets zoeken of die voor iets vluchten. Of een combinatie van beide, zoals in het geval van Julius.

Meeslepend

Een frisse en treffende beschrijving van Curaçao is natuurlijk niet voldoende voor een boeiend verhaal. Simons maakt iets te vaak gebruik van vergelijkingen. "De aderen aan de binnenkant van zijn arm zijn bleekblauw, duiken weg onder zijn ziekenhuispyjama als een metro in een tunnelbuis."
Maar de worsteling van Julius met zijn verleden is meeslepend.
De onverwachte gedachtesprongen maken het makkelijker voor lezers om zich in te leven in de hoofdpersoon en zorgen voor een groeiend verlangen naar antwoorden. De auteur wacht tot de laatste pagina's voor hij duidelijkheid geeft; althans een beetje duidelijkheid. Niet alle vragen worden beantwoord. Voor 'Ik ben Julius' geldt dat de reis belangrijker is dan de bestemming. Het is een reis door het hoofd van Julius met een verfrissende tussenstop op Curaçao.
"Het is gewoon beangstigend hoe je geheugen in elkaar steekt, hoe het draait en maalt en kolkt, zonder oponthoud, en hoeveel je je opeens kunt herinneren als je het luikje opent, als je jezelf ook maar een klein beetje rust gunt, niets meer doet dan slapen en ontwaken en rondhangen in het huis dat ooit het jouwe is geweest."

Ik ben Julius van Martijn Simons is uitgegeven door De Bezige Bij.

Ars Poëtica.

Anthem

The birds they sang
at the break of day
Start again
I heard them say
Don't dwell on what
has passed away
or what is yet to be.

Ah the wars they will
be fought again
The holy dove
She will be caught again
bought and sold
and bought again
the dove is never free.

Ring the bells that still can ring
Forget your perfect offering
There is a crack in everything
That's how the light gets in.
....

Leonard Cohen
The Future (album) 1992

Letra

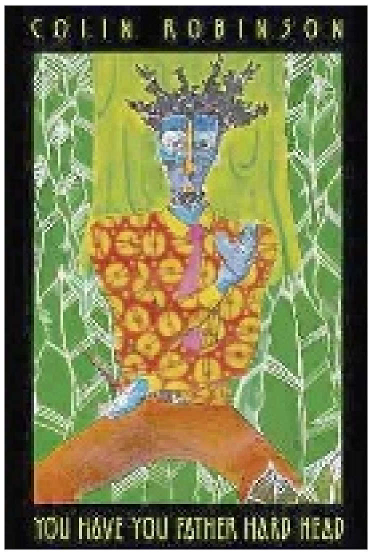

Colin Robinson

Van de hand van Colin Robinson uit Trinidad verscheen een eerste poëziebundel: 'You have you father hard head'. Over moeders die hun herinneringen aan hun mannen uitleven op hun zonen, positief en negatief en meestal een gecompliceerde mix van verwachting, teleurstelling, vrees en hoop op 'iets heel nieuws' en een nieuw mens, die de arme jongen maar niet 1, 2, 3 kan waarmaken. De gemeenschappelijke noemer is natuurlijk de onvrijheid, om niet te zeggen de terreur der verwachtingen, waaraan de meeste jongens, mannen maar moeizaam weten te ontsnappen. Dus gaat de bundel eigenlijk om de zoektocht naar identiteit. Waarbij voor Robinson homoseksualiteit een voorname rol speelt. Eerder publiceerde hij losse gedichten en essays met veelzeggende titels als 'An Archaeology of Grief: the fear of remembering Joe Beam', 'Coming Out as Illegal', 'Homophobia Causes AIDS' en 'Decolonizing Sexual Citizenship'. Van zijn hand verschijnt regelmatig een column in de oudste krant van Trinidad, The Guardian. Naast schrijven houdt hij zich bezig met dans, theater, community development, politiek en onderwijs.

Anthony Kellman

Anthony Kellman uit Barbados schreef een historische roman, 'Tracing Jaja', over een oude Afrikaanse koning uit de Niger-delta, de slimme self-made koning van Opobo, Jubo Jobogha (1821-1891) oftewel King Jaja, die overhoop lag met de Engelse kolonisten en het Engelse imperium dat de kolonisten ondersteunde in hun zucht naar goud en andere lucratieve handelswaar zoals palmolie. De koning moest het veld ruimen en werd een nette aftocht via Londen (waar hij de gast van koningin Victoria was) naar Barbados geboden. Het is niet helemaal duidelijk of het een nette aftocht dan wel een vorm van kidnapping betrof. In Barbados wordt hij geconfronteerd met de officiële raciale scheidslijnen waar hij als 'Afrikaanse koning' moeilijk in te passen was. Dat gaf overal aanleiding tot consternatie en speculatie. Ondertussen ontspint zich een verhouding tussen hem en de jonge Becka uit Barbados die ertoe leidt dat beiden de wereld gaan zien zoals hij achter de schermen een beetje in elkaar steekt. Je weet het natuurlijk nooit allemaal zeker, zoals niemand ook ooit zekerheid over de eigen identiteit zal verkrijgen. Uiteindelijk wil hij terug naar zijn eigen Afrikaanse koninkrijk, maar die reis zal het einde markeren van zijn wonderlijke bewogen leven. Kellman staat bekend om zijn 'tuk-poëzie' gebaseerd op het ritme van de 'tuk-muziek', de oorspronkelijke muziek van Barbados.

"King Jaja won' leh Becka 'lone
King Jaja won' leh Becka 'lone
Wha' Becka got, um is all she own."

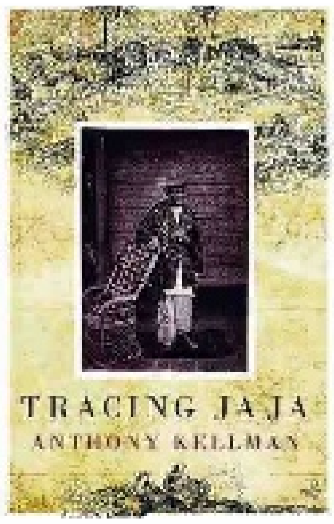

Herman van Bergen krijgt Cola Debrotprijs 2016

Herman van Bergen heeft afgelopen woensdag de Cola Debrotprijs, de belangrijkste onderscheiding voor kunst en cultuur op Curaçao, uitgereikt gekregen voor zijn 'Kathedraal van Doornen', een groot kunstwerk van sumpiña's dat in de tuin Landhuis Bloemhof verrijst, en voor zijn gehele oeuvre als kunstenaar.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Ken Wong**

Het juryrapport stelt: "Herman van Bergen heeft jarenlang hier op het eiland een grote kunstproductie aan de dag gelegd. Hij werkt multidisciplinair – aquarellen, schilderijen, twee- en driedimensionale objecten – hij beschikt over deze bijzondere gave. Met zijn schilderspalet en kwast hanteert hij een scala aan kleuren en stijlen; van prachtige aquarellen tot kleurrijke olieverfimpressies. Zijn originele manier om van iets ruws iets moois en tastbaars te maken komt goed tot zijn recht in zijn werk met doornen."

Herman van Bergen is er trots op dat hij deze prijs heeft gekregen. Hij ziet het ook als een erkenning voor zijn gedachtegoed, vertelt hij in de tuin van Landhuis Bloemhof waar de Kathedraal van Doornen in wording staat. "Curaçao is een tableau van wat macro gebeurt, hier micro wordt ervaren. Want wat hier gebeurt in het klein, gebeurt in de hele wereld. De Curaçaose bevolking vindt ook dat de hele wereld bij Curaçao hoort. Het eiland leeft en heeft enorm veel te verwerken." Toen Van Bergen in 1980 voor het eerst met vakantie naar Curaçao kwam werd hij meteen verliefd op het eiland. "Het eiland was toen net zo dor en droog als het nu is." Hij studeerde aan de kunstacademie van Arnhem en culturele antropologie in Nijmegen, waar hij zijn vrouw, Daisy Casimiri, ook heeft ontmoet. Later zijn ze op het eiland gaan wonen en is het juist die droogte met al zijn facetten die Van Bergen inspireert.

In het juryrapport staat daarover: "De Curaçaose werkelijkheid blijkt een ware voedingsbodem voor zijn betrokkenheid. Maatschappelijke, sociale en ecologische issues neemt hij haarfijn onder de loep." Hier moet Van Bergen om lachen. Vooral om het woordje 'haarfijn'. "Dat vind ik een beetje 'overdone', want ik kan behoorlijk grof zijn." Dan is hij even stil en kijkt hij naar de Kathedraal van Doornen. Een paar jongeren zijn druk in de weer bij het kunstwerk en bezoekers komen al kijken hoe het vordert met de bouw. Hij deelt wat folders uit en komt weer zitten.

Het idee voor zijn Kathedraal van Doornen kreeg Van Bergen na een workshop in Landhuis Knip waar de cursisten met dat wat ze in de natuur konden vinden iets moesten maken. "Als je schilderde mocht je geen kwast meenemen bijvoorbeeld. We vonden bijna niets anders dan doornen en daar ben ik mee doorgegaan. Ik wilde ergens een punt achter zetten. Er wordt veel te veel nutteloos gesproken en er worden oorlogen gevoerd die nergens over gaan. Ik maakte toen een massieve bal van die doornen en dacht: als ik er een bal van kan maken kan ik er ook portretten van maken. Doornen zijn een uitgelezen medium om uit te drukken wat ik denk en wat er hier op aarde gebeurt."

Bourgondiër en ecologisch

"Ik ben een Bourgondiër en temperamentvol én ik ga voor een ecologische maatschappij." Hij legt uit dat dat door zijn opvoeding komt. "Ik ben geëngageerd opgevoed. Mijn vader vroeg iedere dag: heb je de krant gelezen? En toen hij ons vroeger bezig zag zei hij: waar zijn jullie in godsnaam mee bezig? Kom morgen allemaal bij ons thuis. Dan kocht hij bier en chips en gingen we praten over van alles. Toen hij was overleden zeiden al mijn vrienden: jouw vader was belangrijker voor ons dan onze eigen vaders."

De Kathedraal van Doornen is een kunstwerk, gemaakt van doornen (sumpiña's). Van Bergen heeft het ontworpen en Curaçaose jongeren bouwen mee aan het kunstwerk. Ze zorgen voor de aanvoer van de doornen, maken er blokken van en bouwen muren van die blokken. Het kunstwerk heeft een omvang van 20 bij 20 meter en is op het hoogste punt 10 meter hoog.

"De muren zijn met bogen alsof het als een spin blijft staan. Die bogen komen uit religieuze gebouwen die in de laatste 1000 jaar zijn gebouwd. Er is ook een labyrint als symbool van de zoektocht naar de zin van het leven: waarom moeten we zoveel lijden om te mogen sterven?"

Van Bergen gaat dieper in op de 'dynamische gelaagdheid met aspecten die allemaal het eiland aangaan', waarover het juryrapport het heeft. "Dat is prachtig gezegd. Ik krijg er tranen van in mijn ogen." Ook nu weer moet hij lachen, maar dan praat hij serieus verder: "Die gelaagdheid gaat over het eiland, om te beginnen historisch gezien. Het ontdekken van de nieuwe wereld ging gepaard met ecologische humanitaire rampen. De indianen die werden uitgemoord, de slavernij. Ecologisch gezien is het eiland min of meer ontbost. Vroeger hadden we hier veel wayaka-bomen. Die zijn allemaal gekapt. Men noemde de eilanden de 'islas inutiles' maar de kades lagen vol met wayaka-hout dat werd geëxporteerd. Het eiland werd toen woekerd door de wabi. Het werd droger en droger, en door de komst van de raffinaderij die al het water onder het eiland weghaalde werd het nog droger."

De tweede laag is de betrokkenheid van jongeren. "Ik heb het idee geschreven samen met jonge Curaçaose academici, die studeerden aan de Hotelschool, en degenen die journalistiek, industriële vormgeving, elektronica en architectuur studeerden. Deze jongeren begeleiden ook een groep van de vijftien (werkloze) jongeren die via Reda Social aan het project meewerken. Met de eerste groep van die jongeren gaat het trouwens heel goed. Vier jongeren hebben werk gevonden, drie zijn er naar Nederland vertrokken en vijf zijn bij het project blijven werken."

Internationaal

Het kunstproject werd vorig jaar geselecteerd in de top-10 voor de inzendingen voor de Amerikaanse CODAawards (Collaboration of Design + Art Awards), waarmee Van Bergen en Curaçao internationaal op de kaart werden gezet. De CODAawards zijn prijzen voor ontwerpprojecten die de meest succesvolle integratie van kunst aantonen in interieur, architectuur of in de openbare ruimte.

Van Bergen moest om mee te doen een video maken van het kunstproject. "Er werd gevraagd om mee te doen. We hadden totaal geen budget, maar we verzamelden al het materiaal dat we hadden verzameld in de loop van de tijd over het kunstproject zoals foto's en filmpjes op de telefoon. Daar maakten we een video van met muziek van mijn neef en we leverden het filmpje vijf minuten voor de deadline in. We kwamen eerst in de top-100 en toen in de top-10!", zegt hij trots. "En dan te bedenken dat anderen die meededen enorm veel geld ter beschikking hebben van grote bedrijven." Voor Van Bergen is dit weer het bewijs dat de eenvoud het altijd wint en ook de intentie die er is om iets voor elkaar te krijgen.

> **"Doornen zijn een uitgelezen medium om uit te drukken wat ik denk en wat er hier op aarde gebeurt"**

Dat er ook internationale belangstelling is bleek toen er onlangs in het gerenommeerde tijdschrift National Geografic een artikel over het project verscheen. "Als je bij National Geografic Travel kijkt staan we genoemd onder 'intelligent travel'." Ook hierom moet Van Bergen hartelijk lachen. Toch ziet hij het weldegelijk als een erkenning voor zijn kunst.

Het juryrapport zegt ook: "Dit kunstwerk – uniek en duurzaam – heeft aandacht voor de destructieve én de creatieve kant van de mens." Van Bergen: "De politiek doet het niet goed. Het kapitalisme werkt niet. Er is veel ongelijkheid. Hoe verdelen we de handel?"

Het kunstwerk is dan ook een hommage aan de oorspronkelijke bewoners van het eiland. "Als je goed kijkt zie je dat het kunstwerk de indianenkop is die je ziet in de rotsformaties in Willibrordus. De indianenkop ligt op zijn achterhoofd. Vroeger was moeder aarde belangrijk in het leven van de mens. Als je moeder aarde lief hebt heb je ook de medemens lief. Het gaat om het respect voor alles dat leeft. Dat is nu ver weg. De huidige status van de menselijke geest is hebberigheid. Er is grote vervuiling, de aarde wordt leeggezogen. De zeeën liggen vol met plastic. Het is te gek voor woorden."

Van Bergen ziet de Kathedraal van Doornen als een educatief project. "Het is geïnspireerd op Curaçao en voor Curaçao", zegt hij. Binnenkort opent er een kindermuseum vlak naast het kunstwerk. De bezoekers aan het kindermuseum moeten langs het kunstwerk lopen en dan zien zij, vooral kinderen natuurlijk, de stekeligheid van het kunstwerk. "Dat zet ze tot nadenken." Volgens Van Bergen is de Kathedraal de vruchtbare grond voor het creatieve.

De beeldend kunstenaar is blij dat het publiek dat naar musea gaat op Curaçao groter wordt. Dat de Curaçaoënaar niet meer bang is om de drempel bij Bloemhof over te gaan. Minister Irene Dick van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport zei over het toekennen van de Cola Debrotprijs tegen Van Bergen: "Ik ben blij. Het is nu de grote kans om dit project aan de hele bevolking bekend te maken."

Jury

De jury inzake de toekenning van de Cola Debrotprijs 2016 bestond uit Verele Engels (voorzitter), Julie M.F. Hengeveld, Thamara Moreno Vervuurt BSW, Philip Rademaker en Jennifer Smit.

Zij eindigen het juryrapport als volgt: "Ten slotte heeft de visuele overweldiging van de Kathedraal van Doornen alles in zich om een landmark op het eiland te worden. Het kunstwerk staat in de tuin bij Landhuis Bloemhof op een grote open ruimte achter het landhuis. Mensen kunnen het kunstwerk van zeer dichtbij bekijken, er doorheen lopen en ook op afstand rustig in zich opnemen wat ze allemaal zien en herkennen. Van Bergen heeft op een unieke wijze het leven met alle tegenstrijdigheden in zijn kunstwerk weergegeven."

"Ik ben tegen persoonlijke verheerlijking, ik ben geen hooligan en ik heb een hekel aan mensen die dingen verpesten", aldus Herman van Bergen, beeldend kunstenaar.

De jury zegt in het juryrapport: "Het megaproject is een 'multifaceted' onderneming: dat wil zeggen er zijn verschillende, belangwekkende zaken die aan de orde komen. Er is een dynamische gelaagdheid met aspecten die allemaal het eiland aangaan. En het is bovenal een kunstproject over en voor het eiland. In de Kathedraal van Doornen komen kunst, cultuur, natuur, maatschappij en geschiedenis bij elkaar. Het is een kunstwerk, een geschiedenisles, bovenal een levensles, een schreeuw om bewust zijn en het prikkelen tot nadenken. Het is een ode aan de vrije geest."

Levensles

Van Bergen zegt hierover: "Wij als mensen zijn altijd bezig met 'wat is het leven'. Ik heb in het kunstwerk alle grote geloven verwerkt en deze staan weer haaks op de symboliek van de natuurvolkeren. Dat prikkelt tot nadenken. De bogen die je ziet zijn van de natuurvolkeren, de Maya's, de Arrowaken, de Cariben. Het zijn allemaal interpretaties van het leven, maar je ziet ook de strijd van de interpretaties: wie heeft er gelijk? En uiteindelijk zie je dat alle interpretaties één ding gemeen hebben: we delen het levenslicht." De verlichting speelt een grote rol in het kunstwerk. Onderaan het kunstwerk zijn 300 led-lampjes geïnstalleerd die de top van het kunstwerk goud verlichten. "De Kathedraal is overdag wrang en stekelig, maar 's avonds is het een teddybeer om te omarmen."

Het kunstwerk in wording, de Kathedraal van Doornen is nu al te bezichtigen bij Landhuis Bloemhof. Geopend van dinsdag tot en met zaterdag van 09.00 tot 14.00 uur. Tot en met aanstaande woensdag is er in Landhuis Bloemhof ook een speciale overzichtstentoonstelling van het werk van Herman van Bergen: Earth Link.

'Koesteren dat George Maduro eígen verzet pleegde'

Dodenherdenking op 4 mei, de dag waarop alle slachtoffers sinds de Tweede Wereldoorlog worden herdacht, heeft dit jaar in Nederland een enigszins Curaçaos tintje. Het is dit jaar 100 jaar geleden dat George John Lionel Maduro werd geboren, aan wie Madurodam zijn naam dankt.

Tekst: **Jassir de Windt** Foto's: **Shutterstock**

Het attractiepark Madurodam in Den Haag zal met tal van activiteiten bij de 100e geboortedag van zijn naamgever stilstaan. Zo verschijnt op 15 juli, de dag waarop Maduro 100 jaar zou zijn geworden, zijn biografie bij Uitgeverij Het Spectrum onder de titel 'Ridder zonder vrees of blaam'. Op deze dag wordt ook een monument ter ere van Maduro onthuld. Begin volgend schooljaar verschijnt er ook een stripboek over de Curaçaose verzetsheld dat op alle basisscholen in Nederland en Curaçao wordt verspreid.

De Ñapa stelde een aantal vragen aan de Curaçaose mr. Joyce Overdijk-Francis, lid van de Raad van Advies van de Anne Frank Stichting, over de enige Caribische Nederlander die postuum de Militaire Willems-Orde toegekend heeft gekregen.

Dit is het 100e geboortejaar van George Maduro. Zult u op 4 mei, Dodenherdenking en 5 mei, Bevrijdingsdag hierbij stilstaan?
"Ik denk dat het van belang is dat wij allen hierbij stilstaan. George Maduro maakt een essentieel onderdeel uit van de Curaçaose, maar ook de Nederlandse geschiedenis. Hetzelfde geldt voor de andere Curaçaose verzetsstrijders die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland actief waren: Tirso Sprockel, Delfincio Navarro en Luis de Lannoy. Tevens moeten ook de heldendaden van de Arubaan Boy Ecury niet over het hoofd worden gezien."

Het verhaal van Anne Frank is volgens de Anne Frank Stichting tijdloos en universeel. Kan hetzelfde gezegd worden over het verhaal van George Maduro?
"Ik heb in het verleden in het bestuur van de Anne Frank Stichting gezeten en zit nu in de Raad van Advies van deze stichting. We zijn altijd heel voorzichtig met vergelijkingen. Uiteraard is ook het verhaal van George Maduro wereldomvattend en niet aan tijd gebonden, maar hij moet herdacht worden voor de heldenrol die hij bij de slag om Den Haag heeft gespeeld. De waarde zit hem nou juist in het feit dat dit zijn verhaal is. We moeten vooral koesteren dat hij een eígen strijd gevoerd heeft en een eígen verzet heeft gepleegd."

Volgens het Comité Koninkrijksrelaties pleiten een aantal mensen om met ingang van dit jaar een jaarlijkse herdenking voor George Maduro in het leven te roepen. Wat is uw mening hierover?
"Dit klinkt als een mooi initiatief, maar zelf ben ik voorstander van een vormgeving waarbij alle Caribische Nederlanders die de 'Koninkrijksvlag' in de Tweede Wereldoorlog hebben verdedigd gezamenlijk worden herdacht."

Een bekende uitspraak van Otto Frank, de vader van Anne Frank, is dat 'kennis van het verleden essentieel is om een toekomst op te kunnen bouwen'. Denkt u dat er binnen de Nederlandse samenleving genoeg kennis bestaat over de rol die George Maduro in de Tweede Wereldoorlog heeft gespeeld?
"Helaas niet. Sterker nog, als vicevoorzitter en secretaris van het Nationaal instituut Nederlands Slavernijverleden en erfenis (NiNsee) kan ik beamen dat er weinig tot geen kennis van de voormalige koloniën in Nederland bestaat. In 2004 heb ik als redacteur mede bijgedragen aan de publicatie van het boek 'Allochtonen van nu en de oorlog van toen: Marokko, de Nederlandse Antillen, Suriname en Turkije in de Tweede Wereldoorlog'. In dit boek wordt de aanmerkelijke rol die deze etnische groepen in de Tweede Wereldoorlog hebben gespeeld onderkend, en is de achterliggende gedachte dat we elkaars verleden moeten kennen om elkaar te kunnen begrijpen."

George John Lionel Maduro

Welke persoonlijke kwaliteiten die aan George Maduro werden verbonden, zouden jongvolwassenen van tegenwoordig over kunnen nemen?
"Young adults, en dan met name diegenen die onder andere op basis van uiterlijke kenmerken in de huidige maatschappij worden gelabeld, kunnen inderdaad een voorbeeld nemen aan George Maduro. Hij was weliswaar afkomstig uit een gegoede familie, maar toen hij in de Tweede Wereldoorlog op basis van zijn afkomst werd vervolgd en hierdoor alles zo goed als kwijt was, heeft hij zijn nek voor anderen uitgestoken en tot het einde toe daadkracht en doorzettingsvermogen getoond. Dit zijn kwaliteiten die nu nog relevant zijn."

George Maduro

George John Lionel Maduro werd op 15 juli 1916 geboren op Curaçao. Hij leidde tijdens de Meidagen in 1940, toen Duitsland Nederland aanviel, op heldhaftige een aanval op Villa Leeuwenburg. Na de capitulatie was hij betrokken bij het verzet. In 1943 werd hij opgepakt en gevangen gezet in Duitsland. In november 1944, een halfjaar voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, werd de joodse Maduro overgebracht naar concentratiekamp Dachau. Vlak voor de bevrijding, op 8 februari 1945, overleed hij daar aan vlektyfus. De ouders van Maduro schonken het startkapitaal voor de bouw van Madurodam, zodat zijn naam zou voortleven.

Bron: Madurodam.nl

Madurodam werd dankzij de ouders van George Maduro gerealisseerd. Het plein waar de ingang aan ligt, is ook naar hem vernoemt: het George Maduroplein.

Food for thought.

Van pfannkuchen tot blini's: elk land zijn eigen pannenkoek

Pannenkoeken gaan er altijd wel in. Zoet of hartig, alleen of als onderdeel c.q. nagerecht van een maaltijd. Nederland kan worden bestempeld als het land van de pannenkoeken, maar pannenkoeken zijn niet per definitie Nederlands.

Tekst: **Miriam de Windt**

Pannenkoeken bestaan al heel lang. Het vermoeden is dat ze niet door één persoon of volk zijn uitgevonden, maar in verschillende landen, onafhankelijk van elkaar, zijn ontstaan. Het blijkt dat de mens sinds de prehistorie pannenkoeken bakte.
Volgens de literatuur lustten de Romeinen later ook heel graag pannenkoeken. Niet alleen werden zoete pannenkoeken gebakken door de Romeinen, maar ook hartige. Zoete, met honing en fruit; hartige met vlees en kaas.
Tijdens de Middeleeuwen waren pannenkoeken delicatessen voor speciale gelegenheden en feesten. Nederlandse emigranten hebben de pannenkoek in Amerika geïntroduceerd. De 'pancake' was echter niet nieuw in Amerika. De indianen maakten al eeuwen een soortgelijk gerecht met lokale ingrediënten, zoals onder meer maïsmeel.
Tegenwoordig kunt u pannenkoeken overal ter wereld eten, in allerlei soorten, maten en smaken. Te weten: pfannkuchen in Duitsland, crêpes in Frankrijk, okonomiyaki in Japan, blini's in Rusland, tortilla's in Latijns-Amerikaanse landen en roti's in Suriname, Guyana en sommige Aziatische landen. Poffertjes en 3-in-de-pan zijn eigenlijk ook pannenkoeken. Het recept van deze editie is in feite een soort 3-in-de-pan.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist. C 520-6932

Roomboter
De definitie van roomboter volgens Van Dale is: 'boter van room' en 'echte boter'. Het melkvet wordt geconcentreerd (afromen) en geklopt (karnen). Door het karnen gaat het melkvet aan elkaar kleven. Met wat melkzuurbacteriën voor het aroma en kneden om het resterende vocht gelijkmatig te verdelen in het vet, creëert u roomboter. Het vocht dat overblijft is karnemelk. Vroeger gebeurde het afromen en karnen met de hand. Ondanks dat tegenwoordig het maken van roomboter machinaal gaat, is roomboter een natuurlijk product.
Dit in grote tegenstelling tot margarine, halvarine en alle andere soorten 'imitatie' botersmeersels. Deze worden gemaakt met geraffineerde en geharde oliën, veel chemische additieven en chemische vitamines. De oliën worden gehard (gehydrogeniseerd) voor betere houdbaarheid, aangezien het feit dat meervoudig onverzadigde oliën heel snel rans kunnen worden. Chemische additieven worden gebruikt voor kleur, emulgering en om het zo veel mogelijk te laten lijken en smaken op 'echte boter'.
Door het harden van de oliën ontstaan er transvetten en worden meervoudig onverzadigde vetzuren omgezet in verzadigde vorm. Transvetten zijn dus per definitie verzadigde vetten. Ondanks dat zonnebloemolie of olijfolie worden gebruikt, bevat het eindproduct transvetzonnebloemolie en transvetolijfolie. Zoals bekend zijn transvetten één van dé grootste veroorzakers van hart- en vaatziekten.
Daarbij zijn de vetten in geharde oliën van margarines en dergelijke vetten met lange keten 'verzadigde' vetzuren. Vetten met lange keten verzadigde vetzuren worden eerder opgeslagen als lichaamsvet en ook eerder gebruikt om het slechte cholesterol aan te maken en triglyceriden in uw bloed te verhogen.
Bovendien, bij verhitting van een chemisch gefabriceerd product weten wij uiteindelijk nooit hoe de samenstelling kan veranderen. Er kunnen schadelijke stoffen ontstaan uit de vele chemische additieven.
Roomboter bevat ook verzadigde vetten. Waarom dan toch kiezen voor roomboter? De vetten in roomboter zijn vetten met korte keten vetzuren. Vetten met korte keten worden in uw lichaam eerder gebruikt voor energie, mits u hoeveelheden gebruikt die passen bij uw lichaamsbehoefte en activiteitenpatroon. Het is niet waar dat roomboter meer vetten bevat dan margarine. Ze bevatten evenveel vet, namelijk 80 procent. De samenstelling van roomboter verandert niet wanneer u ermee gaat bakken en het bevat vitamines A, D en E van nature. Aandachtspunt is echter wel dat roomboter veel beter smaakt, waardoor u in de verleiding kunt komen om meer ervan te gebruiken.
Alle soorten roomboter zijn beter voor uw gezondheid dan margarines en dergelijke. Het beste is uiteraard biologische roomboter gemaakt van rauwe melk van grazende koeien die geen antibiotica's en hormonen hebben gekregen. Maar zelfs roomboter van gepasteuriseerde melk van koeien in Cafo's die met medicatie geïnjecteerd zijn is beter dan chemische margarines.

Analyse
Pannenkoeken zijn veelzijdig, groot of klein, dik of flinterdun, zoet of hartig, gevuld of simpel, gemaakt met verschillende soorten meel en ingrediënten. Jammer genoeg zijn ze ook meestal vet.
Beslag gebakken in olie of boter neemt nou eenmaal veel vet op. Een goede pan die niet aanbakt, waardoor u niet te veel vet hoeft te gebruiken en de kunst om het vet op het juiste temperatuur te verhitten zodat het beslag meteen dichtschroeit aan de onderkant, is de enige manier om pannenkoeken te maken die niet extreem vettig zijn.
In het recept van vandaag bevat in het beslag al vet, namelijk de roomboter om de verse ingrediënten te fruiten.
Helaas bevatten deze pannenkoekjes veel vetten en cholesterol door de olie, eieren en boter. De verzadigde vetten door de boter zijn ook wat aan de hoge kant, maar hierboven werd al uitgebreid hierop ingegaan. In plaats van zure room, om vetten te minderen, kunt u deze pannenkoekjes ook serveren met een magere kaas, hüttenkäse, een smeersel gemaakt van magere kwark of van fatfree creamcheese.
Deze vegetarische hartige pannenkoeken zijn een welkome variatie op uw alledaagse kost. Dit recept is tevens handig voor restverwerking van groenten en voor kinderen die niet graag groenten eten.
Ze passen niet in een vetbeperkt of cholesterol beperkt dieet. Afhankelijk wat u erbij serveert, zijn ze wel geschikt in vele andere voedingsregimes.

Kook mee met May.

Ingrediënten:
2 eetlepels ongezouten roomboter
½ ui, klein gesneden
¼ groene paprika, zaden en zaadlijsten verwijderd, heel klein gesneden
2 middelgrote wortelen, schoongemaakt en geraspt
½ stengel selderij, heel fijn gesneden
1 cup babyspinazie, gehakt
2 eieren
½ cup verse witte broodkruimels
Zout en vers gemalen zwarte peper
¼ cup olijfolie
Zure room, gehakte tomaten en vers gehakte cilantro om te garneren

Bereidingswijze:
In een koekenpan de boter smelten boven een middelmatig heet vuur. De ui, groene peper, wortels en selderij 4 minuten bakken.
De spinazie toevoegen en 2 minuten meebakken. Laten afkoelen.
In een schaal de eieren loskloppen en het broodkruim toevoegen.
Het groentemengsel toevoegen, goed mengen.
Afmaken met zout en peper en 5 minuten in de ijskast zetten.
In een grote koekenpan de olie verhitten boven een middelmatig heet vuur.
Twee groepen van 3 pannenkoeken bakken.
Per pannenkoek ¼ cup beslag gebruiken en pannenkoeken vormen die 11 cm in middellijn zijn en ½ cm dik .
2 minuten aan elke kant bakken.
Op keukenpapier laten uitlekken.
Met zure room, tomaten en cilantro serveren.
Lekker bij een biefstuk.

Eet smakelijk,
May

Crowdfunding: fundraising in een nieuw jasje

Stel ik heb een goed idee voor een televisieserie, of ik wil stage lopen bij een vredesproject in Oost-Timor, of een authentieke Franse bakkerij beginnen, maar ik heb geen geld om dit allemaal waar te maken… Dan kan ik proberen om via crowdfunding mijn financiering bij elkaar te krijgen. Het is het aloude fundraising in een nieuw jasje. Volslagen onbekenden uit alle uithoeken van de wereld die jouw idee, of in sommige gevallen tegenprestatie, zien zitten, kunnen kiezen om jou te ondersteunen.

Tekst: **Linda van Eekeres** Foto's: **Shutterstock**

Crowdfunding, waarbij veel verschillende mensen (the crowd) met relatief kleine bedragen samen een project financieren, is een miljardenindustrie geworden.
Het fenomeen bestaat pas een ruim decennium en heeft een enorme vlucht genomen, want volgens cijfers ging er vorig jaar meer dan 34 miljard dollar om in de crowdfunding business. Ook op Curaçao is crowdfunding doorgedrongen.
EFactor Group Corp. maakte vorig jaar wereldkundig dat het crowdfunding platform RocketHub heeft overgenomen voor 15 miljoen dollar. EFactor Group is een beursgenoteerd bedrijf uit de Verenigde Staten dat in bijna 200 landen actief is, voornamelijk in de VS en Nederland, en ook op Curaçao. Het door EFactor Group verworven RocketHub, een van de grootste Amerikaanse crowdfunding platforms, is gevestigd in New York en opereert in meer dan 190 landen. Het richt zich voornamelijk op het werven van fondsen door middel van crowdfunding voor het maken van films, games en tv-programma's.

Overigens is crowdfunding niet zo nieuw als het lijkt. Geld inzamelen om een project tot stand te brengen, is van alle tijden. Nieuw is het gebruik van internet, waardoor het aantal mensen dat je kunt bereiken weinig grenzen meer kent.
In de beginjaren werden voornamelijk artistieke projecten gesponsord via crowdfunding, zoals de band Public Enemy die via Sellaband in 2010 omgerekend circa 120.000 gulden ophaalde voor twee nieuwe albums, bij elkaar gebracht door 1178 mensen.

Kickstarter
Via Kickstarter werden vorig jaar 22.252 projecten gefinancierd, zo staat in het jaarverslag van het crowdfunding platform. 529 miljoen dollar werd er opgehaald. 3,3 miljoen personen uit bijna elk land ter wereld financierden een project. Het project waar de meeste mensen geld aan doneerden was Reading Rainbow. Meer dan 100.000 mensen brachten in totaal bijna 5,5 miljoen dollar op voor dit leesproject waarmee meer dan 100.000 klassen geholpen kunnen worden.
Het meeste geld werd op Kickstarter opgehaald voor de Coolest, een koelbox, maar dan met onder meer een ingebouwde ijscrusher, blender, led-licht en waterproof bluetooth speaker en USB-oplader.

Curaçaose projecten
Op Kickstarter zijn ook wat Curaçaose projecten te vinden. Zo heeft een stagiair van TeleCuraçao geprobeerd een documentaire te financieren over vervuiling op ons eiland. Helaas bleef de teller op 0 staan, van de 6000 beoogde gulden. Er zijn echter ook succesverhalen. Voor het maken van de documentaire over Rina Penso, 'Mi ta hasi mi kos', die vorige maand op het Curaçao International Film Festival Rotterdam in première ging, werd het streefbedrag van 110.000 gulden opgehaald via een eigen website. "U steunt met dit project niet alleen de totstandkoming van een filmisch portret van een Curaçaos icoon, grande dame Rina Penso. U geeft met dit project een stuk cultureel erfgoed door aan uw kinderen en kleinkinderen. U laat hiermee zien dat u cultuur belangrijk vindt. Dat u uw eigen cultuur op waarde schat. Dat u ook vindt dat onze cultuurhistorie moet worden vastgelegd. Geef gul, geef met uw hart. Een groot bedrag of naar draagkracht. We zijn oprecht blij met iedere donatie", aldus de tekst op de website.

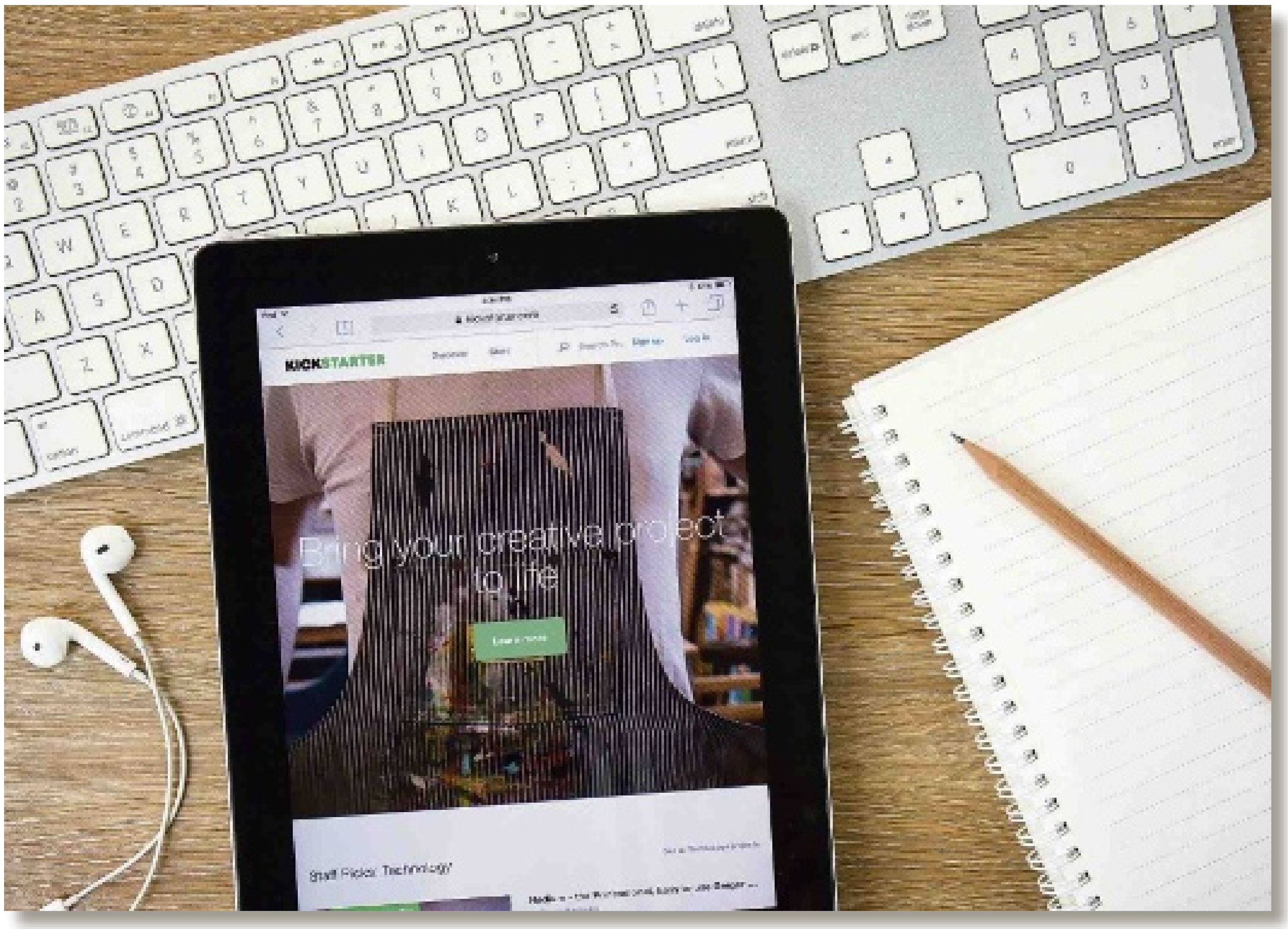

Het zoeken van donaties was hier noodzaak. “Een betrouwbare financiering van de culturele sector door de regering zou ons land niet misstaan. Omdat dit nog geen realiteit is hopen wij dat privé-ondernemers en particulieren bereid zullen zijn zich voor cultuur te engageren door dit project met overtuiging te steunen”, aldus de filmmakers op de website.
In het geval van de documentaire over Rina Penso krijgt de kleine financier geen tegenprestatie, behalve natuurlijk dat hij bijdraagt aan het cultureel erfgoed. Meestal is aan crowdfunding wel een tegenprestatie verbonden. Het voorbeeld van de Franse bakkerij bovenaan het artikel is niet uit de dikke duim gezogen, het was een financieringsvoorstel op RocketHub. En er stond ook iets tegenover.

Voor een donatie vanaf 5 dollar kreeg de geldschieter een bon voor een thee of espresso en een Franse lekkernij zoals een croissant of een chocolatine naar keuze.
Bij een donatie van boven de 10 dollar mocht een dessert worden gekozen, boven de 20 dollar een dessert voor vier personen of een T-shirt en zo liepen de cadeautjes op in grootte tot een speciaal naar jou genoemd dessert op de vaste menukaart als je meer dan 250 dollar investeerde en een dessert en wine night met drie vrienden als je meer dan 500 dollar stortte. Zo wilde het stel 5000 dollar ophalen. Op RocketHub maakt het niet uit of je je doel bereikt of niet, je mag het geld houden. RocketHub neemt 4 procent commissie en 4 procent ‘credit card handling fee’. Wordt het doel niet bereikt, dan is de commissie het dubbele.
Op RocketHub komen we ook een bekende tegen: de Curaçaose singer-songwriter Skylar Dayne. In de zomer van 2013 had ze audities en andere verplichtingen in de Verenigde Staten, maar niet genoeg geld voor alle vluchten, huisvestiging en onderhoud. De destijds zestienjarige artieste haalde 1985 dollar op. Ze had verschillende tegenprestaties bij verschillende bedragen. Zoals een telefoontje of een skypesessie. In totaal gaven 24 mensen geld. Degene die meer dan 500 dollar sponsorde kreeg wel een heel uniek cadeau voorgespiegeld: een speciaal geschreven en gemaakt liedje over een onderwerp naar keuze.
Een andere geslaagde crowdfunding is die van de Curaçaose zangeres Shirma Rouse. Voor het opnemen van een album richtte ze zich in 2014 via platform www.voordekunst.nl op het publiek. “Een groot deel van de kosten van het Shout It Out Loud-project kan ik zelf dragen, maar voor een deel ben ik aangewezen op jullie!”, aldus Shirma Rouse in haar uitleg. “NATUURLIJK doen jullie het niet voor niets en staat er wat moois tegenover als jullie deelgenoot worden van dit project. Los van mijn eeuwige dankbaarheid (grapje!) krijgen jullie van mij allemaal een zogeheten ‘I O U’. I OWE YOU!!! Dat kan van alles zijn! Gesigneerde cd, een zangles, privé-optreden op een locatie van keuze of kaartjes naar de twee exclusieve concerten die ik ga geven voor alle donateurs. Kijk op de site voor de donatiepakketten.” Dankzij 223 donateurs werd de benodigde 31.125 euro voor het nieuwe album opgehaald.
De Curaçao Winery is sinds 2014 actief op Curaçao en had als streven een startkapitaal van 700.000 gulden bij elkaar te brengen via crowdfunding. Het is nog steeds mogelijk om geld te investeren. De tegenprestatie voor een donatie van 100, 500 of 1000 euro is onder meer een bepaald aantal flessen wijn per jaar. “Door het bedrijf (mede) te financieren met crowdfunders bereik je al veel ambassadeurs voor je bedrijf en is een gedeelte van je productieafzet zeker door de crowdfunders hun aandeel terug te geven met producten van het bedrijf”, aldus de Curaçao Winery op haar website.
Niet alle crowdfundingsacties zijn even succesvol. Curaçaoënaar Irving Eleonora wilde zijn Dominicaanse eethuis La Bandera in Rotterdam uitbreiden tot een sfeervol restaurant en had daarvoor 35.000 euro nodig. Het geld hoopte hij op te halen met de verkoop van food vouchers. Voor 35 euro heeft men recht op drie driegangendiners. Een koopje, maar blijkbaar had deze de weg naar de klant nog niet bereikt. Vlak voor zijn actie afliep had hij slechts een klein percentage van het streefbedrag ingezameld.
Maar wie weet heeft een volgende actie wel succes. Als het publiek er maar brood in ziet (soms letterlijk) om zelf rendement te halen uit een investering of om een goed doel te steunen.

Vakantiedagen en vakantiegeld

De wet bepaalt in artikel 10 lid 1 van de Vakantieregeling 1949 dat een werknemer bij de beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst recht heeft op uitbetaling van opgebouwde, maar niet genoten vakantiedagen. Simpeler gezegd: als een arbeidsovereenkomst eindigt per 1 juni 2016 heeft een werknemer recht op uitbetaling van de nog openstaande vakantiedagen per die datum.

Tekst: **William ten Veen**

Artikel 10 lid 1 van de Vakantieregeling 1949 luidt als volgt: "De werkgever betaalt de arbeider voor niet genoten vakantie, waarop bij het eindigen der dienstbetrekking aanspraak bestaat, een bedrag gelijk aan zijn in geld uitgedrukt, ten tijde van dat eindigen geldend, loon over het aantal dagen der niet genoten vakantie."

Gezien bovenstaande wettelijke bepaling is het van belang dat er een deugdelijke administratie van opgebouwde en opgenomen vakantiedagen aanwezig is. In de praktijk maak ik veelvuldig mee dat een werknemer of zelfs een werkgever geen idee heeft hoeveel vakantiedagen er op enig moment nog openstaan voor een specifieke werknemer. Uit de rechtsliteratuur en rechtspraak volgt dat de werkgever verplicht is om een deugdelijke administratie bij te houden van de door de werknemer opgebouwde en opgenomen vakantiedagen. De administratie van de werkgever is in beginsel doorslaggevend voor het bepalen van de omvang van openstaande vakantiedagen, tenzij een werknemer kan bewijzen dat de administratie van de werkgever niet juist is. Het is dus handig dat elke werknemer ook zelf bijhoudt hoeveel vakantiedagen hij heeft opgenomen en er nog openstaan aan het einde van het kalenderjaar.
De Vakantieregeling 1949 is van toepassing op alle werknemers die op basis van een arbeidsovereenkomst werkzaam zijn, met uitzondering van ambtenaren. De regeling bepaalt afgezien van de verplichting dat openstaande vakantiedagen bij het einde van de arbeidsovereenkomst aan de werknemer moeten worden uitbetaald, tevens hoeveel vakantiedagen een werknemer per jaar minimaal opbouwt. De term 'vakantie' zelf wordt overigens in de wet niet gedefinieerd. Blijkens de parlementaire geschiedenis dient onder vakantie te worden verstaan 'de vrijstelling van de verplichting tot het verrichten van arbeid'. Niet geheel juist naar mijn mening, want niet elke dag waarop een werknemer is vrijgesteld van de verplichting om te werken is aan te merken als een vakantiedag. Erkende feestdagen (denk bijvoorbeeld aan Koningsdag) en het recht om te stemmen gelden niet als vakantiedagen.
Een werknemer bouwt alleen vakantie op als hij recht heeft op loon. Of de werknemer daadwerkelijk heeft gewerkt is voor de opbouw van vakantie niet van belang. Een doordenker: tijdens een welverdiende vakantie bouwt een werknemer dus ook vakantiedagen op aangezien hij gedurende de vakantie recht heeft op doorbetaling van salaris. Op grond van artikel 2 lid 1 van de Vakantieregeling 1949 dient immers het salaris tijdens de vakantie doorbetaald te worden.
Voor ieder jaar dat een werknemer onafgebroken werkzaam is geweest, heeft deze conform de Vakantieregeling 1949 recht op aanspraak op vakantiedagen van minimaal drie maal de overeengekomen arbeidsduur per week. Dit noemt men de wettelijke vakantiedagen. Bij een fulltime dienstverband heeft de werknemer derhalve recht op minimaal 3 x 5 dagen = 15 dagen vakantie per jaar. Uiteraard mogen meer vakantiedagen worden toegekend dan het wettelijk minimum. In Nederland is het wettelijk minimum aantal vakantiedagen bij een fulltime dienstverband vastgesteld op 20. Veel werkgevers op het eiland sluiten daarbij aan. Deze vakantiedagen worden ook wel aangeduid met de term bovenwettelijke vakantiedagen.

Vakantiegeld

In tegenstelling tot Nederland, bestaat er op Curaçao geen wettelijke verplichting om een werknemer vakantiegeld uit te betalen. Desondanks kennen veel werkgevers hier op het eiland wel vakantiegeld toe aan werknemers. Het vakantiegeld bedraagt vaak een percentage van het bruto maandsalaris, bijvoorbeeld 6 procent of 8 procent. Het vakantiegeld wordt in de loop van het jaar opgebouwd en over het algemeen één keer per jaar aan de werknemer uitgekeerd. Bij de beëindiging van de arbeidsovereenkomst heeft de werknemer recht op uitbetaling van het tot aan de beëindigingdatum opgebouwde saldo aan vakantiegeld. Dit wordt wel een pro rata uitkering van het vakantiegeld genoemd. Dit betekent dat berekend wordt over welke periode de werknemer recht heeft op uitbetaling van het vakantiegeld. Als het vakantiegeld normaliter in de maand mei wordt uitbetaald (over de periode juni-mei) en de arbeidsovereenkomst eindigt bijvoorbeeld per 15 januari van enig jaar, dan heeft de werknemer recht op een pro rata uitbetaling van het vakantiegeld van 7,5 maand.

Mr William ten Veen is advocaat en partner bij BBV Legal
tenveen@bbvlegal.com

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 bijten, **6** de stem luid verheffen, **10** speelgoed, **11** windstreek, **13** protest, **15** energie, **16** waterdicht leer, **19** papegaai, **20** oefentijd, **22** overtollig overblijfsel, **24** stad in Japan, **25** wildragout, **28** karakteristiek, **31** Noorse godheid, **32** zonnen om bruin te worden, **36** rivier in Ierland, **37** Europees land, **38** zelfzuchtig persoon, **39** strook langs de zee, **40** oppervlakteuitgestrektheid, **41** bedehuis.

VERTICAAL
1 beleefd, **2** Italiaanse deegwaar, **3** leerling (Fr.), **4** deel van een breviergebed, **5** goedje, **6** japon, **7** muziekdrama, **8** Turks gerecht, **9** tamelijk, **12** paria (Eng.), **14** Semitische taal, **17** fijn weefsel, **18** houtsoort, **21** lichamelijke oefening, **23** Amerikaanse inlichtingendienst, **25** steppeantilope, **26** financieringsvorm, **27** eiland in de Middellandse Zee, **28** nauwe doorgang, **29** flauw schijnsel, **30** stekelige plant, **33** deel van een hengel, **34** schrijfvloeistof, **35** droogplaats.

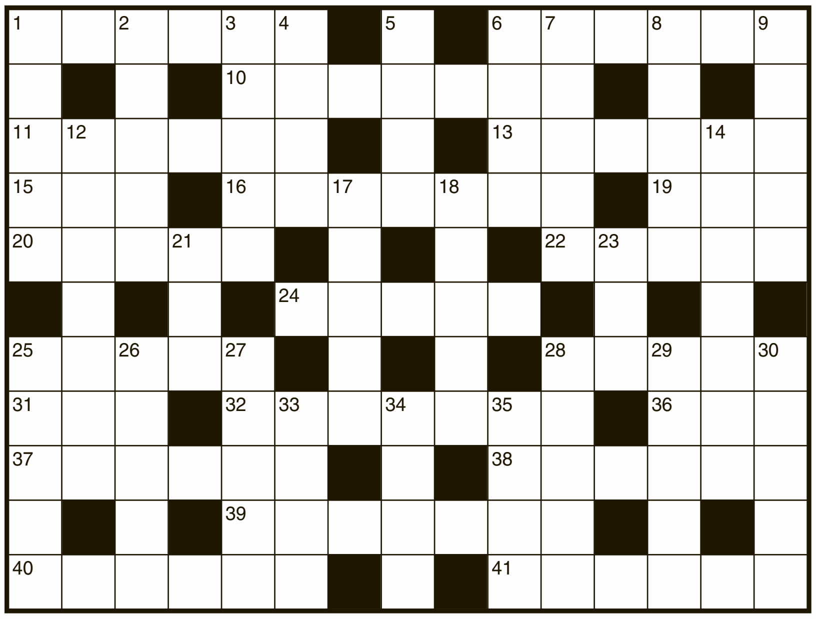

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Ben Schoemaker
Macuarima 70 D
Aruba

M. Thode
Kaya Pepermunt 9
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

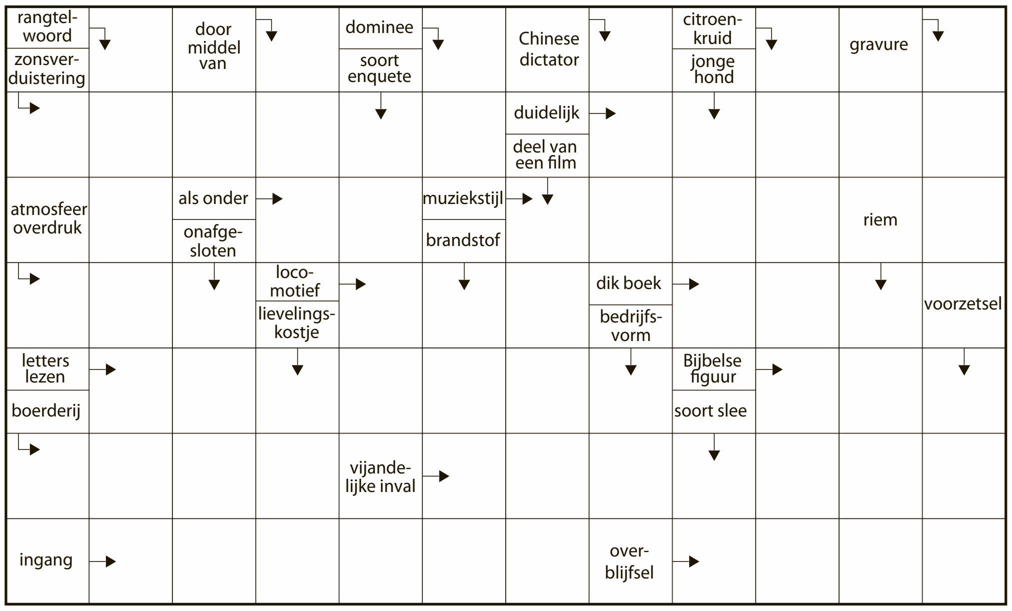

CRYPTOGRAM

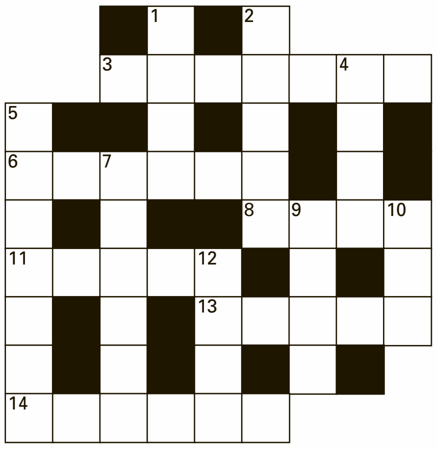

HORIZONTAAL:
3. Ouderwetse verlichting in de gevangenis (7); **6.** Brengt verkoeling en stankoverlast (6); **8.** Houterig volk (4); **11.** Dat dier maakt het bont (5); **13.** In elkaar gedraaide dans (5); **14.** De taal van een benauwd meisje (6).

VERTICAAL:
1. Aan de grens van de valutamarkt (4); **2.** Kleding waar hoorbaar muziek in zit (5); **4.** Vreemde haas bij moeder aan de mast (4); **5.** Varkentje dat geluk heeft (7); **7.** Kolkende handel (6); **9.** Slecht touwwerk (4); **10.** Onenigheid over bederf (3); **12.** Zo rustig is het voor Pasen (4).

WOORDZOEKER

D	A	G	V	E	R	B	L	IJ	F	R	G	N
A	K	D	H	C	R	E	Y	E	R	O	E	E
G	O	E	R	A	P	E	I	T	O	N	E	K
J	C	O	R	E	R	T	S	L	N	G	N	R
E	S	O	L	M	S	D	I	A	T	E	K	E
S	N	T	M	E	I	R	H	L	L	D	L	M
M	E	I	G	P	T	S	E	A	I	U	E	P
E	E	G	G	S	E	N	N	A	N	L	U	O
N	U	M	A	E	S	T	R	O	I	D	R	T
S	W	G	L	L	R	M	I	S	E	I	I	V
E	B	B	IJ	K	O	M	S	T	I	G	G	G
R	R	P	N	E	U	E	A	S	I	N	D	L
E	I	A	D	I	S	C	O	T	H	E	E	K
S	L	I	L	Z	W	A	K	T	E	B	O	D
B	G	E	T	U	U	I	T	L	A	A	T	S
T	H	C	A	M	D	IJ	R	T	S	A	A	R

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

ADRES
ARMOEDIG
BIJKOMSTIG
BLANK
BLEES
COMPETITIE
CROSS
DAGJESMENS
DAGVERBLIJF
DISCOTHEEK
EENKLEURIG
EETLEPEL
ENIGERMATE
ERESALUUT
FRONTLINIE
GASTRILOOG
HARDHANDIG
HELIUM
KERMIS
MAESTRO
MELISSE
MISNOEGD
MUZIEKLES
ONGEDULDIG
OPMERKEN
PIJLSNEL
PLENTY
SNEEUWBRIL
STAAL
STRIJDMACHT
SUGGESTIEF
TABEL
TSAAR
UITLAAT
ZWAKTEBOD

© Sanders Puzzelboeken/160508

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

				1	7		3	
	9		6	2			8	1
6	4			3				
		8						7
	3	9		4			1	
2			3	9		4		
	5			8	6			3
		2		5		7		
	6				9			5

HEAVY

			8	3			7	
			7			5		4
	5						2	
						2		
				6	9	1	8	
4	7							
	2	1		7				
6		8			1			
						9		

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

6	4	5	1	8	9	7	3	2
7	8	1	6	3	2	4	9	5
3	9	2	5	4	7	8	6	1
8	2	7	4	9	3	1	5	6
5	6	3	8	7	1	2	4	9
9	1	4	2	5	6	3	7	8
2	7	6	3	1	5	9	8	4
1	3	8	9	6	4	5	2	7
4	5	9	7	2	8	6	1	3

Heavy

6	8	9	4	3	7	1	5	2
5	2	3	9	1	8	4	7	6
7	4	1	2	6	5	8	3	9
2	5	6	1	8	4	7	9	3
3	7	4	6	5	9	2	1	8
9	1	8	3	7	2	5	6	4
4	3	7	8	9	1	6	2	5
8	9	5	7	2	6	3	4	1
1	6	2	5	4	3	9	8	7

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Witgoed; 6. pikken; 8. tras; 11. toost; 13. wezel; 14. naspel.
Verticaal: 1. Piek; 2. agent; 4. Erna; 5. opstaan; 7. Kloris; 9. roze; 10. sol; 12. twee.

Woordzoeker: MOTORFIETS

Zweedse puzzel

■	K	■	I	■	M	■	N	■	U	■	A
K	N	O	E	R	T	■	O	P	P	A	S
■	E	■	R	A	■	K	L	A	P	■	A
D	U	S	■	A	R	R	■	U	S	O	■
■	Z	E	E	B	O	O	T	■	A	R	C
Y	E	L	L	■	B	O	B	S	L	E	E
■	N	A	P	R	E	T	■	M	A	L	S

Prijspuzzel

L	E	S	A	U	T	O	■	S	L	A	G	Z	E	E
H	■	T	■	T	■	D	■	S	■	D	■	W	■	S
A	R	U	B	A	■	O	U	T	■	E	X	A	C	T
S	O	F	■	H	A	L	S	T	E	R	■	A	R	E
A	L	F	A	■	G	■	O	■	T	■	Z	I	E	R
■	M	■	T	R	A	P	■	K	W	A	K	■	E	■
C	O	L	A	■	P	■	G	■	E	■	H	A	R	T
O	P	A	■	N	E	G	O	T	I	E	■	N	E	O
A	S	T	M	A	■	L	D	H	■	T	I	N	N	E
C	■	E	■	U	■	E	■	O	■	E	■	A	■	T
H	E	I	M	W	E	E	■	R	I	N	G	M	U	S

Land

Een eiland met vele kleuren, geuren en gezichten. Curaçao is de ultieme mix van diversiteit in cultuur en de cijfers bevestigen dit. In meer dan 140 verschillende landen zijn er mensen die op Curaçao wonen geboren. Mensen met allemaal hun eigen gewoontes, tradities en verhalen. Vandaag maken we kennis met de Filippijnse Aida Driesprong-Carvajal die in de Filippijnen geboren is. Zij kwam 27 jaar geleden naar Curaçao. Ze zocht haar vriend op die op Curaçao werkte.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto: **Ken Wong**

Hoe is jouw Curaçao-verhaal begonnen?
"Ik ben geboren en getogen in de Filippijnen en heb daar ook gestudeerd. Ik ben registeraccountant en werkte bij een bank. Ik ontmoette mijn man in de Filippijnen. We bleven contact houden. Hij woonde en werkte op Curaçao en toen ben ik hem daar gaan opzoeken. Ik kwam hier dus als toerist, maar ik ben gebleven."

Heb je je doel bereikt?
"In het begin was het op Curaçao best lastig, want ik mocht er niet werken en ik had de ambitie om carrière te maken. Na zeven jaar ben ik weer gaan werken. In die zeven jaar kregen we een zoon en was ik fulltime moeder. Achteraf was het een goede tijd. Ik leerde veel mensen kennen en toen kreeg ik een baan aangeboden als consultant. Na een tijdje ben ik bij een offshore bank gaan werken, zat ik weer in het bankwezen en nu ben ik directeur bij de Amicorp Group."

Wat mis je uit je eigen land?
"Ik mis mijn familie en het typische lokale voedsel. Alles in de Filippijnen is altijd heel vers. Al dat seafood, nog levend en krioelend in grote bakken. Ik mis ook de Filippijnse manier van koken, vooral de toetjes. Alles komt daar vers van de bomen. Verder mis ik de typische festiviteiten van het land met de sfeer en alles eromheen. En ik mis de natuurlijke manier van 'zijn'. Het is als het water dat vanzelf stroomt en zo heb je ook dat gevoel dat er gewoon moet zijn."

Wat zijn de grootste verschillen en overeenkomsten tussen Curaçao en jouw eigen land?
"De mensen in de Filippijnen zijn heel conservatief. 80 procent is er katholiek. Het is een van de weinige landen in de wereld waar mensen niet mogen scheiden. Anno 2016 verandert er wel wat. Je mag na tien jaar scheiden, maar dan moet je aantonen dat je geen contact met elkaar hebt gehad in al die jaren. We hebben ook heel goede scholen en universiteiten. Er komen mensen uit andere Aziatische landen in de Filippijnen studeren omdat het niveau daar zo hoog is. Een overeenkomst is het klimaat. Hier op Curaçao is het droger. In de Filippijnen kennen we een nat en een droog seizoen. De vochtigheidsgraad is daar altijd hoog. En de Filippijnen bestaan uit 7000 eilanden. De mensen wonen er dus op een eiland, net zoals wij dat hier op Curaçao ook doen. Daar is het echter heel moeilijk om van al die eilanden een groot geheel te maken. Er worden ook 87 dialecten gesproken. Ik spreek er drie."

Wat is jouw wens voor de toekomst van Curaçao?
"Ik vind Curaçao een prachtig eiland. De kwaliteit van leven is er goed. We hebben zoveel te bieden. Ik hoop dat het eiland competitief blijft ten opzichte van de andere eilanden in het Caribisch gebied. Ik zou graag zien dat het eiland het financiële centrum wordt van de regio. We moeten daarvoor meer inspelen op wat er wereldwijd gebeurt en daar hebben we natuurlijk een stabiele overheid voor nodig. Er moet ook meer focus zijn op scholing. We hebben veel éénoudergezinnen en tienermoeders. Als er betere educatie is wordt dit probleem ook minder."